

medlemsblad for Sørkedalen Historielag

15
NUMMER 15 SIDEN
STARTEN

på stubben

nr 4 • 2000 • 5. årgang

SØRKEDALENS TRÆSKELAG

ISSN 0808-6400

«På Stubben» er medlemsblad for Sørkedalen historielag.
*Fra § 1 «Historielagets formål er å skape forståelse og fremme
interessen for Sørkedalens historie - samt å arbeide for å
bevare dalens kulturminner og kulturlandskap».*

«På Stubben» trykkes av Grenland Reklame A/S, 3701 Skien

Redaktør: Rolf Mellem, Sakariasvn. 11, 0758 Oslo
tlf. 22 49 92 04 (P) - 23 09 37 83 (J)

Styret:

Leder:	Trygve Christensen	22 14 71 38
Nestleder:	Astrid L Dalin	22 14 29 06
Kasserer:	Thorleif Bakk	22 49 91 60
Sekretær:	Petter R Koren	22 14 42 33
Styremedlem:	Rolf Mellem	22 49 92 04
Vararepresentant:	Jørn Inge Grøttum	22 49 91 71
Vararepresentant:	Tom Krosby	22 49 92 20

Revisorer:

Revisor:	Solveig Rogstad	22 49 91 65
Revisor:	Björg Olsen	22 49 91 84
Vararevisor:	Dagny Berger	22 49 91 92

Valgkomiteen:

Ann Mari D Gulbrandsen	22 49 90 12
Tore Berger	22 49 91 92
Steinar Hoffart	22 49 46 58

Historielagets adresse: Trygve Christensen, Sakariasvn. 13, 0758 Oslo
E-mail adresse: historielaget@sorkedalen.org

Innkalling til årsmøte tirsdag 20 februar 2001 kl. 19.00

på Lokalet

Saksliste:

1. Valg av dirigent og to til å undertegne protokollen.
2. Årsberetning
3. Regnskap
4. Innkomne forslag
5. Budsjett
6. Valg

*Størrelsen på medlemskontingenten
for 2001 blir behandlet på årsmøtet.
Og kravene sendes ut ca. 1/3-2001*

Tema Sørkedalsbilder

Ifølge vedtektenes § 10 må eventuelle forslag til vedtektsendringer være styret i hende innen 1. januar. Andre forslag må være styret i hende to uker før årsmøtet.

Tiden går..

med dette nummer har «På Stubben» fullført 5. årgang, med blad nummer 15. Som «normalt» kommer det noe etter programmet.

Denne gangen er det innlegg fra flere, og du finner mye artig i dette bladet. Jeg håper på en smitteeffekt, så enda flere kommer med innlegg.

Når har historielaget hengt seg på internettsiden, sorkedalen.org, og har fått lagt inn Bibliografien over litteratur om Sørkedalen 1980 - 1998 som hovedfagstudentene Ole-Johan Berge og Per Olav Bøyum laget. Det er foreløpig ikke lagt inn noen rettelser, men vi skynder oss langsomt, vi er i gang. E-mail adressen til historielaget er historielaget@sorkedalen.org. Om hovedfagstudentene kan du se i «På Stubben» nr. 2/1999.

Det er kommet en mørk sky over styret i historielaget, formann siden starten Trygve Christensen påstår at han vil trekke seg på årsmøtet i februar. Trygve det er fortsatt mulig å skifte mening.

Årsmøtet 2001 har vi berammet til tirsdag 20. februar kl. 19.00 på Lokalet. Har du endringsforslag til lovene så må de innsendes innen 1. januar 2001.

Vi takker for i år og ønsker alle medlemmer og lesere god jul og godt nyttår.

Rolf Mellem

Innlegg til neste «På Stubben» innen 15. januar 2001

Ønsker du å bli medlem i Sørkedalen historielag

Innbetal 100 kr pr person til postgirokonto 0532 1193341 så er medlemskapet for år 2001 i orden.

Støttemedlem for firmaer/bedrifter/institusjoner/foreninger medlemskontingent minst 300 kr pr år.

Dette er et tilbud til dere som ikke er medlemmer, medlemmer få kontingent-innbetalingen i posten ca 1/3, etter behandling på årsmøtet.

Sørkedalen treskelag

Ja, hva var er dette - nytt lag i Sørkedalen ? Nei, det er fra da korndyrking var en arbeidskrevende prosess som krevde innsats fra mange før kornet var tresket. I dag ser det greit ut når skurtreskerne feier over kornåkrene og gjør jobben fort og greit.

Fra Astrid og Paul Kjelsaas har vi fått låne en protokoll, med følgende tittel:

«*Cassabog for Sørkedalens nye træskelag
Stiftet i oktober 1909*»

Av denne boka kan vi idag se hvor treskeverket ble brukt. Siden navnet er «nye træskelag» kan tyde på at det var en forgjenger, men jeg har også hørt at det var et treskelag til, så dette var kanskje en konkurrent ?. Når vi ser på navnene over andelshavere nedenfor er det flere gårder som mangler. Alle hadde en liten kornåker, så det kan kanskje tyde på at det var et treskelag til. Heller var det enkelte som hadde små treskeverk på gårdene. Vet du noe så kom med kommentarer.

Treskelaget var et andelslag, og det ble lånt penger til maskin og treskeverk. Avdrag på obligasjonen ble betalt to ganger i året. Første termin ble betalt 27. mai 1910, og det forteller hvilke 15 som var andelseiere, de måtte hver ut med kr. 24,50. Andelseire var følgende: *Julius Kristoffersen (Elveli), Emil Brænna, Kristian Solberg (søndre), Iver Kjelsaas, Martin Thorsen Aamodt, Martin Sandbraaten, Albert Pinsli, Karl Solberg (nedre), Gustav Solberg (nordre), Johan Lyse (nedre), Kristian Mæhlum, Peder Ringerike, Peder Tangen, Kristian Hadeland, Kristian Lyse (øvre)*. Etter 10 terminer (1914) ser det ut til at gjelda var betalt. Av andelshaverne forsvant Kristian Hadeland i løpet av 1910 (flyttet fra dalen ?), men ingen ny kom isteden. Kristian Mæhlum ble til Kristian Venner, men det var samme person.

Ei regnskapsbok domineres av de tørre tall, det er ikke lett å komme med kommentarer om virksomheten.

Noen korte stikkord:

I 1916 innbetalt 12 kroner hver til dekning av underbalansen (14 stk).

I 1920 ble det innkjøpt ny motor til 4700 kr, og salget av den gamle motoren innbrakte 500 kroner, men andelseierne måtte ut med 230 kr hver (14 stk). Denne maskinen er den som det er bilde av med Einar Sandbraaten sittende på, se side 5

I 1923 var treskeverket utslitt, og nytt verk ble innkjøpt 2593 kr, og andelshaverne måtte punge ut med 215 kr hver, nå var det 13 stk. (Anders Aamodt ikke med).

I 1934 inneholder utgiftssiden: «Regninger fra 25 aarsfesten -278,95».

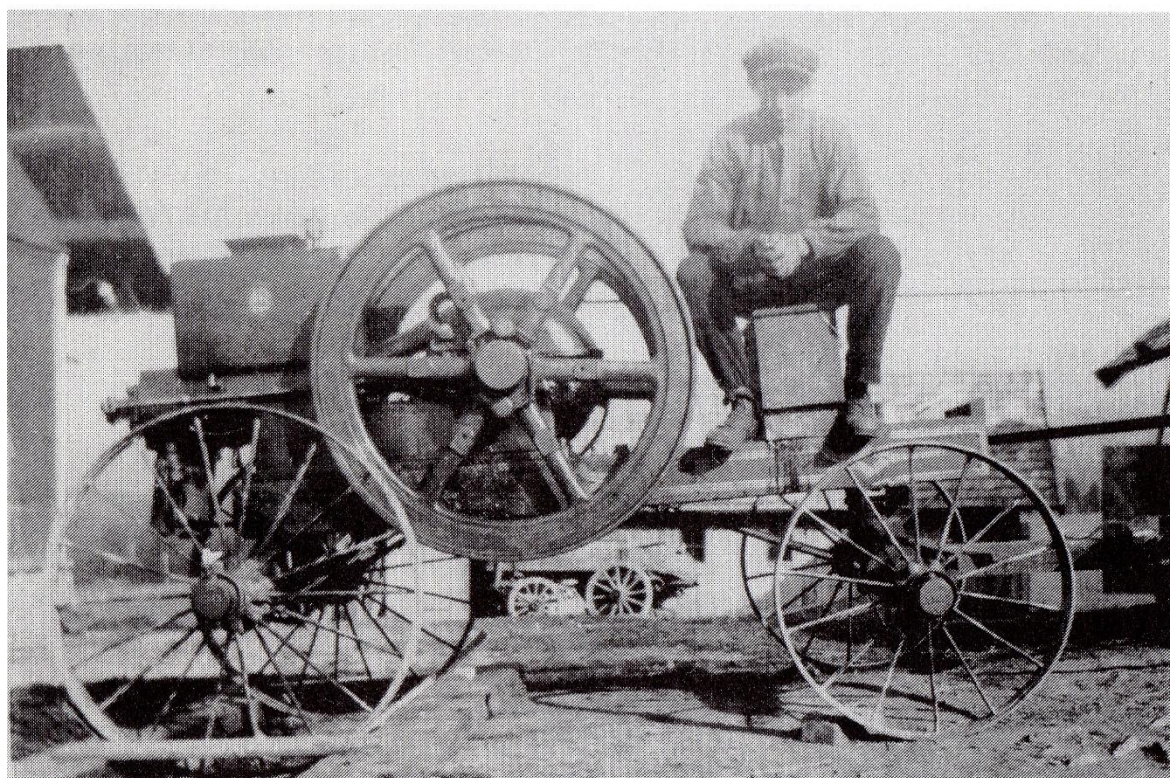
I 1940 sluttet Alf Tangen som gårdbruker og fikk betalt 300 kroner for sin andel.

I 1942 ble det igjen innkjøpt ny motor, en Fønix motor til 1800 kroner. Andelseierne må ut med 50 kr hver, og det står at det er 11 andelseiere (ingen navn nevnt).

I 1943 ble det innkjøpt halmvifte, og aksjonærene må innbetale 60 kr hver (11 stk).

Når jeg idag studerer protokollen og ser på hvor treskeverket ble brukt, blir jeg forundret over hvor mye de var utenfor Sørkedalen, spesielt de første 6-7 årene. Steder som nevnes er: Herman Nordby, Kristian Fossum, Ellefsen Grini, Saga, Lars Røed, Jahr, Grimelund, Frogner hovedgaard, Søndre Huseby, Abbediengen, Montebello, Haugerud og Smedstad. Siden var det hovedsakelig i Sørkedalen, men enkelte år var regnskapsføringen enkel, kun delt i to summer, en for andelseiere og en for andre. Motoren ga også inntekter ved hakkelskutting og vedkapping.

For å leie verket ble det betalt for timen, og fra 1930-årene hadde andelseierne en lavere timepris enn andre, ca 1 - 1,50 mindre pr time. Medlemprisen startet med 2 kr i 1909, 3 kr i 1915, så kom prisstigningen etter 1.verdenskrig - 10 kr i 1920. Siden var det: 8 kr i 1925, 7,50 i 1930, 5 kr i 1936, 8 kr i 1940 og i 1945, 7 kr i 1955. Timeprisen er ikke nevnt mellom 1946 og 1955.

Einar Sandbraaten på toppen av treskemotoren, ca. 1925. Einar var maskinist i årene 1924-1926. Bilde fra Pinsli.

Foto: Olga Frydenlund

Til å betjene motor og treskeverk, var det ansatt 2 mann. De hadde også jobben med å rigge opp utstyret og ta det ned igjen. Når en ser på bildet av maskinen, så det var solide greier, så det var et par vogner for å få med seg alt. Montørene ser oftest ut til å være unggutter i tjueårene, men alle er ikke notert, noen ganger står det kun: «Utbetalt til treskekara». I tillegg til treskegutta, måtte bonden også ha eget mannskap, og det var ofte kvinner som var øvd med treskinga. På Pinsli var i mange år Gudrun Hallberg, Ketten Solberg og Dagny Tømte som var «treskegruppa».

Før en kom så langt som til treskinga var det ikke en ubetydelig jobb som ble gjort. Åkeren måtte skjæres. Kornet ble bundet i band, og det ble gjort for hånd. Kornbanda ble tørket på hesja eller tredd på stauer før de ble kjørt inn på låven.

I jordbrukstelingen 1939 var det kun 3 selvbindere i Sørkedalen, så de fleste brukte slåmaskinen til å slå kornet med. På slåmaskinen ble det montert et meieapparat bak på kniven. Det var et brett som var bevegelig, med sinkbeslag. På brettet ble kornet liggende etter som det ble skåret. Når det var samlet opp nok korn til et kornband, ble brettet tømt. Brettet ble holdt oppe med beinet, så tok en opp beinet, og brettet gikk ned og ble tømt. For å få til dette måtte det monteres et ekstra sete på slåmaskinen rett over, hjulet, så en kunne manøvrere meieapparatet samtidig med at en slo. Det kunne være to på slåmaskinen, men ifølge Ingvald Pinsli, var det ikke nødvendig, «Når hesta var vant til å gå i jordbruket, så viste de hvor de skulle gå. Det var ikke noe problem å betjene meieapparatet samtidig med styring av hestene». Det var vanligvis to hester foran slåmaskinen.

Mot slutten av 1950-tallet kom skurtreskere som ble dratt av traktoren, og da ble behovet for tresking borte. 1956 var siste året med tresking, da var det hos følgende andelshavere: Alf Sandbraaten, Ingvald Pinsli, Karl Solberg, Sigmund Magnesholen, Ingvar Solberg, Arne Lyse, og Kristen Kristensen (ikke andelshaver).

I 1957-58-59 var Kristen Kristensen alene om å bruke treskeverket.

Protokollen forteller følgende:

«Sørkedalens Treskelag ble enstemmig vedtatt oppløst i september 1964.

Treskelagets materiell ble solgt til Sigmund Magnesholen, Kjelsaas for kr. 400,-

»

Beholdningen på kr. 2592,12 ble delt på disse gjenværende aksjonærer med kr. 235,92 på hver:

Ingvald Pinsli

Martin Kristoffersen

Alf Sandbraaten

Arne Lyse

Hanna Solberg

Ingvar Solberg

Gudrun Brenna

Sigmund Magnesholen

Olaf Kauserud

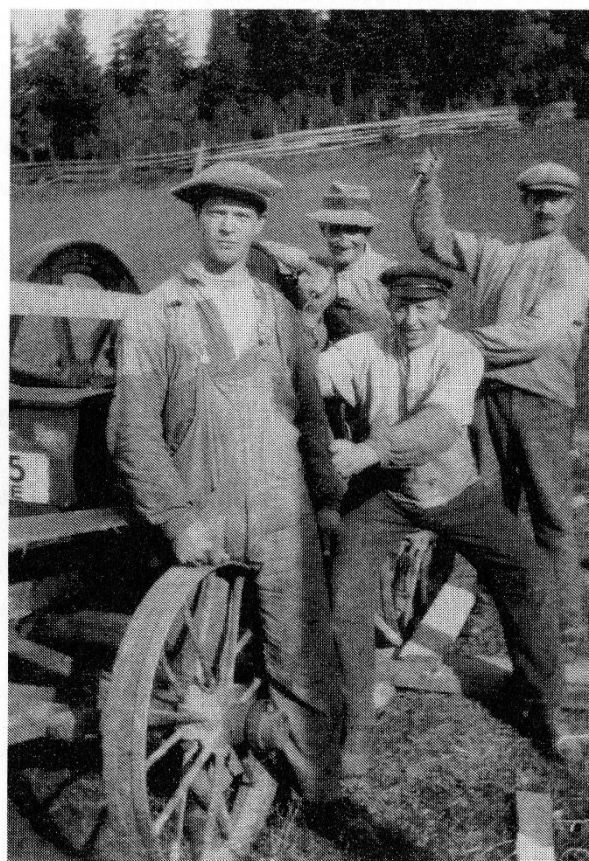
Marie Venner

Karl Solberg

Av disse var Karl Solberg med helt fra stiftelsen (55 år).

Navnene på «montørene» - i årene: 1911-1914-1917-1918-1921 og etter 1947 var ikke navnene nevnt:

Erling Berg	1936-1937	Alf Sandbraaten	1927-1928
Gunnar Berg	1938-1940	Einar Sandbraaten	1924-1925-1926-1936
Wessel Gustavsen Gran	1923	Martin Sandbraaten	1941
Albert Kjelsaas	1934-1935	Emil Skansebakken	1920-1922-1923
Ingvald Kjelsaas	1935	Erling Solberg	1913-1916
Julius Kjelsaas	1924	Hans Solberg	1929-1930-1931
Alf Kristoffersen	1937-1938-1939	Ingvar Solberg	1925-1926
Johan Kristoffersen	1912	Sigurd Solberg	1934-1942-1943
Oskar Kristoffersen	1913	Alfred Venner	1939-1940-1941
Ragnvald Kristoffersen	1909	Reinholdt Venner	1927-1928-1929-1944
Arne Nordermoen	1945	Bjarne Wenner	1930-1931
Ivar Ringerike	1920-1922	Severin Venneraasen	1946-1947
Johan Ringerike	1922	Anders Aamodt	1910-1912-1913-1915- 1916
Per Ringerike	1910	Lauritz Aamodt	1916
Ragnvald Rødevand	1910		

*Fra tresking på Tømte omkring 1925,
fra venstre: Kristian Tømte, Hans Hagen,
Einar Sandbraaten og Karl Tømte*

I tillegg til protokollen, har jeg fått mye informasjon fra Ingvald Pinsli.

Rolf Mellem

Poesi i Sørkedalen

Gunda Aamodt

Kvinnfolka i Sørkedalen har på mange måter bidratt med å ta vare på bygdas tradisjoner og historie. Gardsdrifta var de med på, inne og ute. De arbeidet og sleit, med lange dager og tunge tak, men de glemte nok ikke at mange generasjoner hadde gått foran, kanskje med like mye strev, men nok med enda mer kummerlige forhold. **Gunda Aamodt** var «gardkjerring»

på Nedre Aamodt, og var gift med Lauritz Aamodt. Hun var født på Oppistua Lyse i 1898. Eldre sørkedøler vil kanskje huske

henne for hennes interesse for å skrive prologer o.l. i forbindelse med foreningsbegivenheter o.a. i Sørkedalen, men også for å gi egne opplevelser og tanker uttrykk i form av små dikt. I sine siste leveår, og etter at strevet på garden var overtatt av neste generasjon, tok hun opp interessen for å male bilder. Sørkedalen skole fikk mange av hennes bilder. Gunda Aamodt døde i 1974.

Ungdomsbilde av Gunda Aamodt

Foto Bjørg Olsen

Nedenfor gjengis 2 av hennes dikt, «Fantasi og virkelighet fra Løkkeberg» og «Vår i stuen»

A.H.

«Vår i stuen»

Jeg hører stormen stuen ryster,
sneen hvirvler og alt er grått.
men i mitt vindu står det noen kvister
De er av bjerk. Dem har jeg fått.

De har alt stått der i mange dager,
og jeg har fulgt med ganske spent.
Nå er de sprunget ut, har fått fine farger.
og er underet som nå har hendt !

Det blir en bitteliten vår herinne,
med duft av sevje, litt besk og rar.
Det er små gleder som en lett kan finne,
tross vintermørke i februar.

«Fantasi og virkelighet fra Løkkeberg»

Vest for Kjelsås, neri bakkehellet
ligger et sted vi kaller Løkkeberg.
Store steinrøyser kan fortelle
det har vært ryddet og bygget her.
Det er så lite det som folk beretter
at jeg hjelp fra fantasien tar,
så jeg tror nok at trygt jeg setter:
Det var et ungt og vakkert Finnepar.

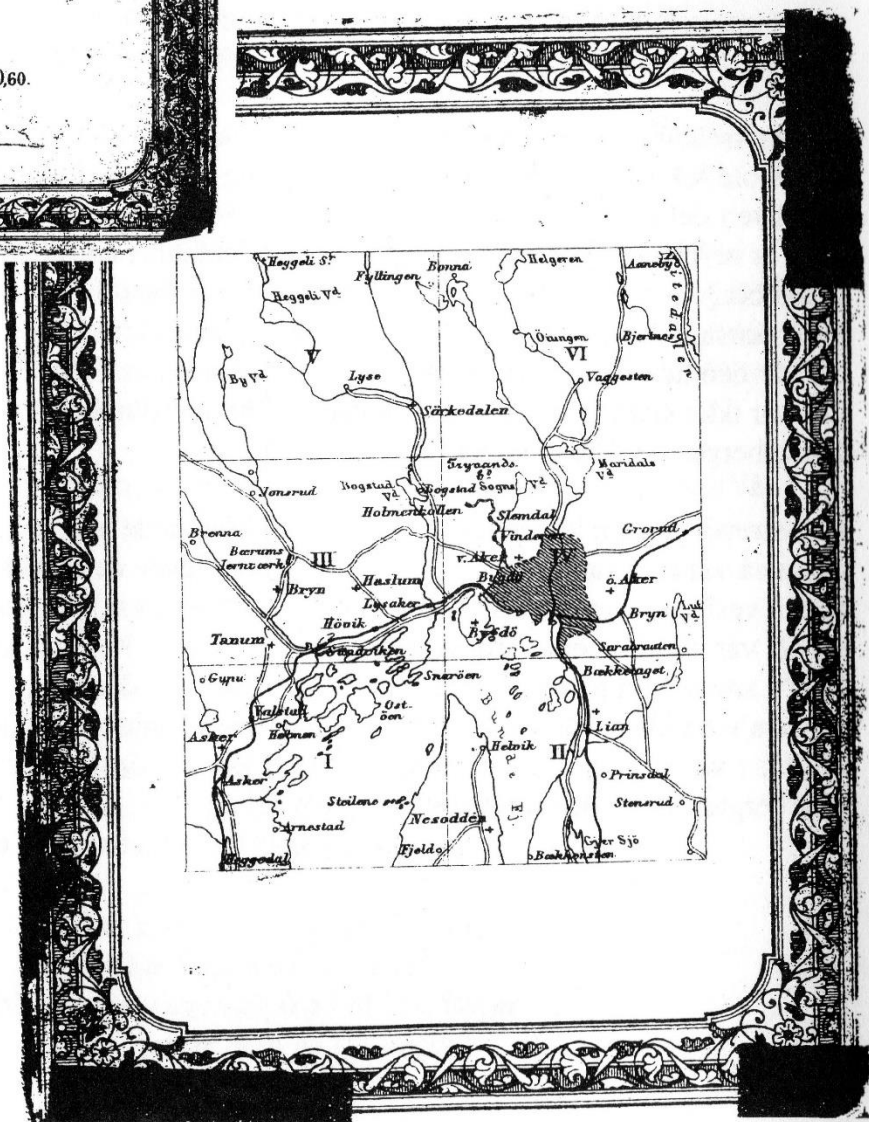
Klare øksehogg i skogen hørtes,
og det ble felt en mengde trær.
Etterhvert det i dalen spørres
«Det er no'n som bygger oppi
Løkkeberg».
Flintebørssa lå ladd på stokken,
det var den tida da det var bjønn.
Det var ikke sjelden at med ulveflokk
Løkkeberger'n måtte ta en tørn.

Han strevde alt han kunne rekke,
og da så vinter'n satte inn,
lå den vesle stua der, under tekke,
og det var lunt fra peisevarmens skinn.
Tiur'n spelte bort på moltemyra
og hara'n hadde rett kring stua sti
ørret det var no' det ornt'lig krydd' av.
Slik bergtes livet i den første tid.

Ut på våren kom ei lita jente.
Det kan vel tenkes det vart snaut,
kanskje var det første gang det hendte
at nabokonene gikk med graut.
Mens gjøken gol neri dal og myr og hei
drev Løkkeberger'n og var så tru
for nå hadde'n helt bestemt seg:
neste vinter skulle de ha ku!

Dette var et utdrag fra den første tia
og jeg har skildret det så godt jeg kan.
Men hvis vi visste alt som hendte sia
det kunne kanskje blitt en hel roman.
Slekt for slekt har skifta, og med strevet
gikk de fra sei'r og til nederlag.
I sørkedalsboka der står det skrevet:
han Jord til Bogstad dro en vakker dag.

Men dette her er ganske lenge sia
der levde de lykkelig og hadde det godt.
Plassen har ifra denne tia
dette Jordsbråta-navnet fått.
Borte er den lille, lave stua,
bare utsikten er like pen.
Her har det gått som med Ingrid Slettens
lue,
det er faktisk ikke en tråd igjen.

Kopi av for- og bakperm av kartblad nummer 5 - bakpermen er forstørret noe mere

Kartblad 5 av 1885 og Gunnar Slora

I kartblad nr 5, utgitt av Norges Geografiske Oppmåling 1885, - det er seks i alt, og heter: «Kart over Kristiania Omegn, i 6 blade i målestokken 1:25000 V (pris pr. blad kr. 0,60, - den gang)».

Kartet fikk jeg for mange år siden av en venn og kollega, og viser sydlig del Vestre og Østre Bærum og Vestre Aker. I nord, Buskerud Amt, Norderhov Sogn og V. Aker.

Min artikkel handler om Lysedammene. Kartet viser at mellomste dammen var den største av de tre vannene i den tiden, med antydning om demning. Demningen hadde også nedre vannet. Øvre blant annet viser en gjennomførende vannansamling i ett myrbelte, - før det renner ut i Mellomste Lysedammen. Ingen veier, bare stier vises på kartet i dette området av nedslagsfeltet.

Gunnar Slora fortalte følgende sommeren 1964: Johan Slora fortalte Gunnar at Lysedammene var tomme for fisk etter at dammene bunnfrøs vinteren 1909/1910. I 1920 ble det fanget ørret i Søndre Heggelivann og satt ut i Gopletjern av Gunnar Bråthen og Paul Kjelsaas.

Etter at det var satt ut fisk i Gopletjern, ble det i 1930, (10 år senere), oppservert vakene fisk i øvre og mellomste Lysedammene. Sannsynlig har fisken fra Gopletjern fulgt med utstrøms i Langtjernsbekken, passert Korsbekken og videre ned i Lysedammene. Gunnar bretter videre: «Lars Bergendahl og Herman Venneraasen tok sine første ørreter der i 1930». Gunnar Slora fikk sin første ørret i mellomste Lysedammen 1932.

Selv har jeg vært med i Oslomarka Fiskeadministrasjon (OFA), i arbeidslag bl.a med utsetting av settefisk og diverse kultiveringstiltak i Oslomarka, og er ivrig fluefisker.

Gunnar Slora var en eminent fluefisker. Han sammen med Lars Bergendahl lurte mang en storørret med sine listige kast.

Gunnar Slora vet jeg ved selvsyn, bandt sine egne fluer. Det kunne være store bustefluer av fjærnakker fra egne gårdshøner og haner, i brune og sorte farger og storfuglfjær. Det ble de lekrest ting som fisket godt.

På en av mine fisketurer til vannene først i 1950-årene møtte jeg Gunnar ved nedre Lysedammen. Det var tidlig om morgenen ved 05.00 tiden, jeg husker det godt. Han på hjemtur med fiskeveske og fluestang. I fiskeveska var det pen ørret, som han viste meg. Gunnar hadde vært på nattfiske. Med et lurt smil om munnvikene og en skråbuss, som rullet fra den ene siden til den andre sa han: «Du er for seint ute, du -

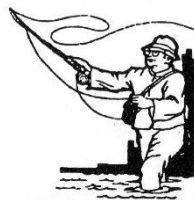
Henry». Da hadde jeg syklet fra Røa, var svett og merket av turen. Jeg hadde tenkt meg på morgenfiske. Vi tok avskjed med hverandre.

Henry Schultz

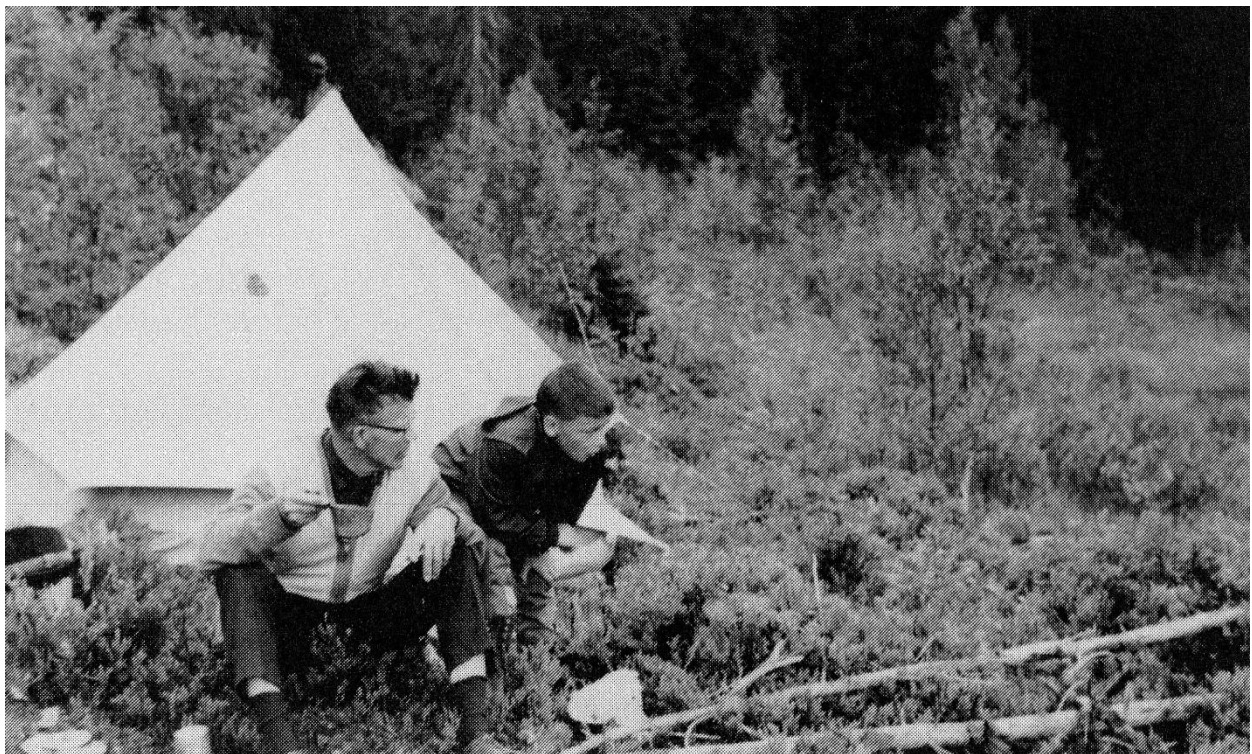
I sin informasjon om artikkelen skriver Henry, «Jeg regner med at disse opplysningene kan skape en form for debatt, jeg tenker da på årstall, navn, m.m., dukker opp i etterkant. Kartblad nr. 5 er i seg selv veldig interessant, og når en tenker at det er gitt ut 6 blade, som det heter, så her er det mye og øse av».

Håper det er mange som tar opp invitten fra Henry, vi trenger nye historier.

At Henry er en ivrig fisker, forteller brevarket hans, som du ser en kopi av.

Henry Schultz

Gunnar på fisketur med barnebarnet Gisle

foto: Kirsten Salberg

I forbindelse med stykket til Henry Schultz, så tok jeg kontakt med datteren til Gunnar, Kirsten Salberg, og fikk låne bilder. Det fulgte også med brev fra eldste datteren, Grethe Pettersen, som skriver følgende:

Gunnar Slora

var svært glad i Nordmarka og han benyttet marka mye til rekreasjon, matauk og trening.

Han var bl.a en lidenskapelig fisker. Det var som oftest til Lysedammene at turene gikk. Han gikk mye på turer alene, men på turen på bildene hadde han sitt eldste barnebarn, Gisle med seg.

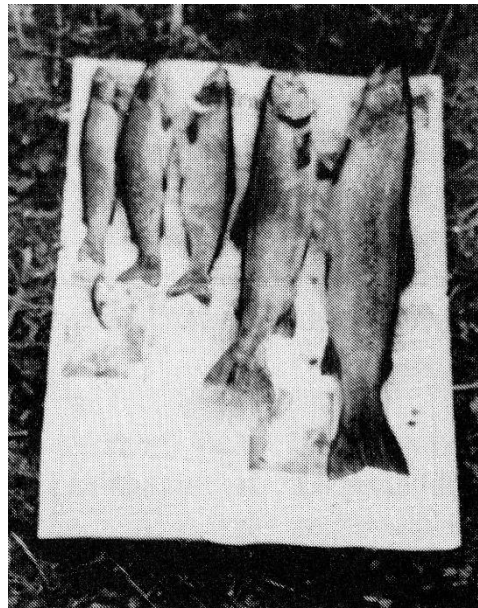
Det var for det meste flue han fisket med. Ofte brukte han fluer som han hadde bundet selv. Og fisk fikk han nesten bestandig. Fluebindingsutstyret er gått i arv til oldebarnet - Gunnar - som er laksefisker i Tanavassdraget.

Gunnar Slora engasjerte seg i mange år i fiskekonkurransene i regi av Osломarkas fiskeadministrasjon (OFA). Han tegnet av de største fiskene han fikk på papir og sendte det inn sammen med vekt og skjell fra fiskene. Han fikk flere premier i den sammenheng. Han deltok alltid i klassen for fluefiskere. Fiske med mark var ikke noe for han.

Mange av fiskene han fikk har vi minner om den dag i dag fordi han tegnet av fiskene over på finer. Han skar dem ut og malte dem, slik at de kunne henge på veggen.

Far hadde mange gode, helsebringende turer til Lysedammene helt til dårlig helse hindret han da han nærmet seg 80 år.

Grethe

Gunnar tok mye flott fisk.

Foto: Kirsten Salberg

Pengepungen hass bestefar

Pungen hass bestefar lå oftest i skriveborskoffen
je seern for meg tindrende klart
lå der og slang blant mye rart
ligna ei skreppe den pungen
syns je fjortende ongen

Pungen hass bestefar fekk itte
bidrag i posten
nei, den lå der støva og tom
men je husarn hadde mange rom
tur je tellte te fire
å, inn hjærte svire
men, pungen hass bestefar var
arbesmanns adelsmerke

sjøl om næva og rygg vart krøkne a slit
blæi godseiarn uvæl vist'n kom hit
tru om det skylltes denna pungen?
untes je fjortende ongen

som heldigvis veks opp her for far min
han lå på kjærregåer'n
mor vart au sjuk, skyfla langt a'ste
men han bestefar årna godt opp i det
var itte snakk om pungen så
hu veks opp fjortende ongen.

Dette er skrevet av Harda Gunlaug Johansen, som er barnebarn av Per Bråtan (Peder Grøttumsbråten). Hun er født i gamlestua på Søndre Solberg, og faren Harald Johansen døde da hun var 17 måneder gammel. Moren Gina Grøttumsbraaten, flyttet tilbake til Grøttumsbråten, og så der voks Gunlaug Johansen opp som unge nummer 14 som hun sier. Per hadde 10 barn, og siden var det andre barnebarn som også voks opp der, slik kommer en til nummer 14.

Gunlaug har skrevet mange stubber og dikt fra Sørkedalen, og vi har fått lov til å bruke av de i «På Stubben» framover.

Minnetavle ved Gran

Lørdag 28. oktober ble det avduket en minnetavle ved Gran, eller helt nøyre var det rett under Noreledningen ved veien mellom Gran og Granli. Det var mange krigsveteraner som var kommet til Øvre Gran, da Finn Ramsøy åpnet og fortalte om radiostasjonene og hjemmefronten. Så gikk man fra Gran opp til stedet hvor minnetavlen sto. Erik Ræstad som var den som betjente radiostasjonen i 1945, foretok avdukingen og fortalte fra krigens slutfase. Vi fikk en kopi av hans beretning ved avdukingen. Nedenfor følger et utdrag om krigens slutfase fra radiostasjonen Sparrow i Sørkedalen.

rom

Krigen mellom stork og spurv En viktig fase av okkupasjonshistorien minnet med tavle i Sørkedalen.

«Hjemmestyrkens Distrikt 13 har sørget for at viktig hendelser fra motstandskampen mot den tyske okkupasjonsstyrken er blitt minnet med tavler rundt om i Osломarka.

Den 28. oktober ble en slik tavle innviet oppe ved Gran i Sørkedalen, på stedet der radiostasjonen SPARROW hadde sin siste plassering, rett under den store kraftledning fra Nore til Oslo.

Mange personer og steder har tilknytning til Bærum og til Bærumsmarka i denne siste fase av okkupasjonen.

Her kan nevnes Knut Haugland, Stabekk («Der Spitzfuncker» kalte tyskernes peilespesialister ham).

Norman Gabrielsen, Stabekk også kalt «Engelen». Han døde for kort tid siden. Han opererte stasjonene PIPIT og TRUSH vesentlig fra hytta L-stein i Lommedalen.

Erik Ræstad, Snarøya med dekknavn TIMIAN opererte stasjonen SPARROW for Sentralledelsen av Hjemmestyrkene.

Rolf Lindgård, Snarøya dekknavn KIM sendte fra stasjonene TRICORNE og COPPERSMITH. Han ble tatt til fange på Radiumhospitalet i oktober 1944 og satt på Akershus festning til frigjøringen under trusler om å bli henrettet.

TIMIAN hadde vært operatør av UK-stasjonen CHIFF CHAFF for Hjemmestyrkenes distrikt 12 omkring Eidsvoll-Odalen-Kongsvinger fra sommeren 1944. I mars 1945 ble han beordret til Oslo-området hvor SL (Sentralledelsen i Oslo) hadde stort behov for flere sendere på luften. Som gammel speider med tilhold i Bærumsmarka valgte han å operere i kjent terreng. Han startet sendingene like utenfor fangeleiren Grini i håp om at tyske peiletjeneste ville tro at det var en Gestapo-sender like innenfor piggråden.

TIMIAN og hans vaktmannskap på tre karer lå ute i telt i vårløsningen, og de hadde det ikke bare komfortabelt fordi de ikke kunne gjøre opp ild på dagtid. Dessuten var det heller dårlig med mat (kald torskerogn i hjemmeloddet hermetikkboks minnes med gru).

Telegrammene de mottok fra HOME STATION i UK (United Kingdom) og meldingene fra SL (Sentralledelsen i Oslo) ble utvekslet i Vigelandsparken via kvinnelige kurerer på sykkel. Meldingene var alle i kode, så TIMIAN og hans karer visste ikke hva de inneholdt.

Etter noen dager like ved Grini flyttet de til en kolle mellom Triungen og Abbortjern, og så noen tid senere nordover til nær Skansebakken. Grunnen til de hyppige flyttinger, som sannsynligvis førte til at stasjonen ikke ble tatt av tyskerne, var at TIMIAN hadde mottatt et viktig varsel fra KIM som da satt fanget på Akershus. Under harde forhør hos GESTAPO hadde KIM fått vite at tyskerne hadde et nytt peilesystem helt nede i Sentral-Europa som kun lokalisere en «illegal» sender i Norge i løpet av få dager. TIMIAN har mange ganger takket KIM for at han fikk smuglet ut fra fengslet dette varsel.

Den siste og kanskje mest spennende episode inntraff oppe nær Skansebakken den 5. mai 1945. Krigen i Europa var nettopp slutt, men det hersket usikkerhet om hva tyskerne i Norge ville finne på, kanskje utkjempe en siste kamp om Festung Norwegen. Under SPARROWs lange sending den 5. mai kom et tysk peilefly, en Stoch, inn over stasjonen og sirklet rundt, idet den ga tilkjenne at vi var lokalisert. Like etter hørtes bikkjeglam nede fra dalen, og angrep av bakkestyrker var ventet. Men det viste seg bare å være en løshund på privat harejakt...

Slik sluttet altså krigen mellom STORKEN og SPURVEN. Teknisk sett vant jo STORKEN denne duellen, men tapte et par dager senere hele felttoget i Norge.

Karen på SPARROW flyttet om natten over på Sørkedalens nordside og etablerte ny stasjonsplassering rett under høyspent-kraftledningen fra Nore til Oslo. Med antennen i posisjon rettvinklet på kraftledningen fikk stasjonen god forbindelse med United Kingdom og var samtidig bra sikret mot at tyske feltstyremålinger skulle finne dem.

Her oppunder Noreledningen lå SPARROW til de den 7. mai hørte kringkastingsmeldingen fra BBC's norske program:

VÅR KAMP ER KRONET MED SEIER - NORGE ER ATTER FRITT

Da nudde vaktmannen TIMO seg og fyrte av en lang salve med maskinpistolen innover skauen. Dagen etter ble de hentet med bil og brakt inn til et jublende, flaggsmykket Oslo.

Senderen opprettholdt forbindelsen mellom SL's hovedkvarter og Unitet Kingdom til juni 1945, da mannskapet ble dimittert.

Sammendrag av TIMIAN's rapporter

Fra avdukingen av minnetavlen, fra venstre: Erik Ræstad og Tom Bjørn-Nielsen

Gårds-, fløyte- og skogsredskap

Hva finnes rundt på låvene i uthusene, vi er interessert i å ta noen bilder, lage en liten beskrivelse. Hva har det vært brukt til når ble det brukt etc. Vi tenker oss en registrering. Har du noe så kontakt med Thorleif Bakk, tlf 22 49 91 60.

Andreas Rønning

var innfødt sørkedøl og huskes godt av alle de eldre i bygda. Han ble født i 1905, i leiligheten på «bedehuset» på Stubberud. Han bodde i oppveksten på flere plasser i dalen, på Stubberud, Strømsbråten, Holtet og på Ødegård. Faren hans, Johan Rønning, kjøpte Ødegård i 1922. Andreas bodde i Sørkedalen helt til 1935. Da kjøpte han tomt, bygde hus og flyttet med familien sin til Røa. Der bodde han helt til han døde i 1987. Andreas glemte aldri oppveksten i Sørkedalen. Han hadde en meget god hukommelse, og han fortalte så gjerne.

Nedenfor referer jeg et par av hans beretninger om opplevelser som barn i Sørkedalen.

A.H.

«Skrømt»

«Det var måneskinn, kaldt og fint da «Doffen» (Adolf Storbraaten), Arne Bakk og jeg var på veg til skolen en vintermorgen. Vi hadde passert Berg-svingen og var kommet ca 100 meter før «Badet». Så kom det----«se der», sa jeg. Plutselig kom det en mann ned veien fra Løken. Vi så ham ganske tydelig.

(Hans Løken var navnet på skogbestyreren som bodde i huset som nå kalles Harahaugen). Det var høye snø brøytekanter langs veien. Mannen hadde «løkt» i ei hand og bar på en sæle i den andre. Han gikk over veien rett foran oss, over brøytekanter og forsvant like plutselig som han hadde dukket opp. Vi skyndte oss bort til plassen der han forsvant over snø brøytekanter. Men han var helt borte, like fort som han hadde dukket opp.

Vi snakka etterpå om det vi hadde sett, og vi mente vi hadde sett akkurat det samme alle tre.

Lenge etterpå ville jeg snakke igjen om det vi hadde sett der like ved badet, men Doffen og Arne husket ikke denne opplevelsen lenger. Det syntes jeg var rart, for vi hadde jo sett akkurat det samme den gangen for lenge sia.»

«Der kan du se hva unga kan finne på.»

«Plassen Stubberudberget (eller Berget) så jeg sjelden, men det var en gang jeg kom forbi der, og den gangen glemmer jeg ikke. Jeg bodde på Holtet, og en gang hadde Arne Bakk og søstera hans og jeg og søstera mi vært på søndagsskole på bedehuset på Stubberud. Det ble ganske sent før søndagsskolen var ferdig. Klokka var nok sånn 2-3, og vi måtte skynde oss hjem før det ble ordentlig mørkt. En av oss fant på at vi skulle gå en benvei over Berget og Solberg. Det var vi enige om.- - Det var kommet mye snø, og vi maste oss fram, med snø helt opp til knea. Det gikk så galt at vi gikk oss helt bort. Det begynte å bli mørkt. Foreldra våre var sikkert redde fordi vi ble så seine.

Det var kaldt, og vi var redde. Men langt om lenge fikk jeg se noe jeg kjente igjen, torvhyttene, som jeg visste lå på torvmyra ovafor Storbråtan. Derfra var veien hjem kjent, og den ble ikke lang.»

Den gamle sørkedølen, med all sin livserfaring, avsluttet historien slik: «Der kan du se hva unga kan finne på !»

Andreas gav en liten tilleggsorientering om torvmyra og hyttene: «Torvhyttene lå innpå Tangenåsen. Ola Storbråtan og gutta hans tok opp torv for Westye Egeberg (Godseieren på Bogstad). Torva ble lagt opp til tørking i torvhyttene. Når torva var tørr, ble den kjørt ned til Bogstad, rivi opp og brukt som torvstrø for kuene. 4-5 karer arbeidet med torva hele sommer'n».

Etterkommere av Morten Zachariassen Grøttum

Nå med Finnerud / Berger-slekta - fortsettelse fra forrige nummer.

Denne gangen er det etterkommere etter Zakarias Finnerud som er oldebarn av Morten Grøttum som står for tur, det er kalt Finnerud/Berger-slekta. Se også forrige nummer av «På Stubben» - nr. 3/2000.

Som Dag Fredriksen skrev i nummer 3/1999: *Dessverre mangler jeg «kjøtt» på enkeltpersonene. Det jeg har skrevet bærer derfor preg av oppramsing. Mange Sørkedøler vet sikkert om anekdoter og historier, for jeg er helt sikker på at mange i Sørkedalen har Morten Zachariassen som ane. Det kunne være artig å finne ut hvor mange tusen etterkommere det finnes. Hvis det er av interesse står jeg gjerne som adressat for disse opplysningene. Skriv gjerne ned episoder fra enkeltpersoners liv. Påfør ektefeller, barn, yrker og alle nødvendige datoer. Opplysningene vil etter hvert overleveres Sørkedalen Historielag og noe vil antakelig kunne benyttes i senere utgaver av «På stubben».*

Opplysninger som kan være artige for noen, men pinlige for nålevende vil selvfølgelig ikke bli offentliggjort. Det samme gjelder også fødselsdatoer på nålevende.

Materiell kan sendes meg på e-mail: **dfredrik@online.no** Tlf privat: 22 62 32 01

Eller til postadresse: Dag Fredriksen, Ljan Terrasse 1, 1169 OSLO

Etterkommere

1 **Morten Zachariassen Grøttum** f. 1724 d. 1801

g1. Anne Rasmusdatter forlovet 4 okt 1747 g. 13 feb 1748 i Aker kirke f. 1714 d. mars 1761

g2. Ingeborg Kjøstelsdatter g. Ca 1762 d. Ca 1763

g3. Kari Larsdatter f. 1727 d. 1809

Etter å ha vært gårdbruker ble han husmann med jord. Skiftet var på: Brt. ca 371 rdl. Net.ca 326.

Anne: døde i barselseng. Hun ble gravlagt sammen med sønnen Anders.

Tvillingbroren til Anders, Peder, vokste heller ikke opp.

2 **Zakarias Mortensen Tømte** f. 1751

g. 1776 Anne Pedersdatter Pinsli f. 1753 d. Før 1843

[datter av Peder Olsen Pinsli og Siri Pedersdatter]

Bodde på Holmeneie, Tømte og Grøttum. Var gårdbruker på Tømte ved folketellingen 1801.

Anne: Bodde på Pinsli 1777 og Tømte i Sørkedalen 1787. I manntallet for 1832 er det oppgitt at

Anne var "livørkone" hos sønnen Jens på Tømte. Hun bodde hos svigerdatteren på Tømte

1836, men omtales ikke i manntallet 1843.

(..)

3 **Jens Zakariassen Tømte** f. 1787 d. Før 1836

g. Mari Pedersdatter f. 1790 d. 27 feb 1869

[datter av Peder Axelsen Venner og Elen Pedersdatter]

I 1824 var Jens soldat i Sørkedalen Lægd. Jens var leilending på Tømte iflg manntallet 1832, men var død da manntallet 1836 ble tatt opp.

Mari: Bodde som legdslem hos sønnen Hans på Grøttumsbråten ved folketellingen 1865.

4 **Zakarias Jensen Finnerud** f. 1818 d. 23 mai 1886

g. Maren Petrine Pedersdatter f. 1823

[datter av Eli (Elen) Nilsdatter]

Han var husmann da han døde. Er oppført som enkemann ved folketellingen 1865.

Maren: Bodde sammen med moren på Sandbråten, manntallet 1843.

Finnerud / Berger - slekta:

5 **Elen Julie Zakariasdatter Finnerud** f. 4 mai 1845

Da folketellingen 1865 ble holdt står det at Elen bestyrer farens husholdning.

5 **Josefine Petrine Olava Martine Zakariasdatter** f. 17 sep 1847 d. 30 mai 1870

Hun tjenestegjorde på Venner iflg manntallet 1861.

5 **Edvard Peter Zakariassen Finnerud** f. 14 jan 1850 d. 18 nov 1891

g. Mari Nilsdatter f. 1857

Bodde på Finnerud iflg manntallet 1862 og gikk da på skole i Sørkedalen.

Mari:

Ved dåpen til Pauline Martine står det at hun er født i 1857.

- 6 **Pauline Martine Edwardsdatter Finnerud** f. 28 apr 1888 d. 8 jun 1889
- 6 **Simon Einar Edvarssen Finnerud** f. 1889 d. 17 mar 1890
 Det ble oppgitt at han var 3/4 år gammel da han døde.
- 6 **Elise Mathilde Edwardsdatter Finnerud** f. 1891 d. 29 jan 1892
- 5 **Emil Nikolai Zakariassen Berger** f. 22 jan 1853 d. aug 1937
 barn med Maren Sofie Johannesdatter Smedstua f. 4 okt 1856
 [datter av Johannes Jensen Smedstua og Ingeborg Andersdatter]
 g. 16 okt 1881 Annette Gustava Iversdatter Berger f. 1862 d. 9 aug 1916
 [datter av Iver Gulbrandsen Berger og Karen Katrine Larsdatter Berger]
 Var tjenestegutt på Kjelsås i Sørkedalen ved folketellingen 1875. Han hadde da fått
 sønnen Martin med Maren på Smedstua.
 Annette:
 Bodde på Berger ved folketellingen 1875.
- 6 **Martin Emilsen Smedstua** f. 8 aug 1875
 g. Kari Emilsen, f. 1880 i Vågå
 Vokste opp i Smedstua, hvor han bodde ved folketellingen 1891. Bodde ved
 folketellingen 1900 i Kirkeveien 56 D var dagarbeider ved byggetomt.
- 7 **Ingrid Emilsen** f. 24 jun 1899
- 6 **Caroline Petrine Berger** f. 20 okt 1881
 g. August Andersson Frydenlund, f. 1873 i Sverige. Bodde på Åmot ved
 folketellingen 1900 og var veiarbeider hos Løvenskiold. Kjøpte Frydenlund i Åsa
 og tok Frydenlund som familienavn.
- 7 **Edvin Andersen Berger** f. 1905 d. 1964
 g. Marit Kristoffersen f. 1917 d. 1985
 [datter av Martin Kristoffersen og Karen Johansdatter Svartorsæter]
- 8 **Ellen Berger** f. 1939
- 8 **Arild Berger** f. 1946
- 8 **Toril Berger** f. 1949
- 7 **Arthur Frydenlund** f. 1908
 g. Olga Marie Martinsen Sandbraaten f. 1909
 [datter av Martin Andersen Sandbråten og Karoline Olsdatter]
- 8 **Reidulf Frydenlund** f. 1938 d. 2000
- 8 **Arve Frydenlund**
- 8 **Vidar Frydenlund**
- 7 **Alf Frydenlund** d. 6 ½ år
- 7 **Karl Frydenlund** f. 1913 d. 1986
 g. Inger Frydenlund f. 1927
- 8 **Frank Frydenlund** f. 1953
- 8 **Turid Frydenlund**
- 7 **Hjørdis Frydenlund** f. 1917
 g. Eilef Lohre
- 8 **Tor Lohre**
- 8 **Jan Lohre**
- 7 **Otto Frydenlund** f. 1920
 g. Magnhild

- 6 **Johan Sigvart Emilsen Venneråsen** f. 1883
 g. Franzine Zakariassen f. 1887
 [datter av Peter Martinius Zakariassen og Mathilde Amalie Zakariassen Finnerud]
- 6 **Lauritz Hjalmar Emilsen Berger** f. 18 nov 1886 d. 3 jul 1962
 g. 1912 Klara Kristiansdatter Lyse f. 13 nov 1892 d. 29 mar 1960
 [datter av Kristian Holmsen og Karen Andersdatter]
- 7 **Egil Kristoffer Berger** f. 1 mai 1914 d. 11 jan 1994
 g. Inga Kristoffersen f. 21 aug 1917 d. 18 apr 1985
 [datter av Oskar Kristoffersen Aspeskogen og Helga Karoline Carlsdtr Grøttum]
- Inga:
 Bodde på Nordahl i Sørkedalen ved folketellingen 1921.
- 8 **Bjørn Willy Berger** f. 1939
 g. Berit Berger f. 1943
- 9 **Per Erik Berger** f. 1962
 g. Elin Berger
- 10 **Ingvild Berger** f. 1990
- 10 **Eivind Berger** f. 1992
- 10 **Jon Even Berger** f. 1995
- 9 **Lillann Elisabeth Berger** f. 1965
- 8 **Anne Grethe Berger** f. 1947 d. 1999
 g. Rune Hansen f. 1948
- 9 **Thomas Hansen** f. 1969
- 9 **Anja Hansen** f. 1974
- 7 **Dagmar Berger**
- 5 **Peter Martinius Zakariassen** f. 23 mar 1858
 g. Mathilde Amalie Zakariassen Finnerud f. 1862
 Bodde på Finnerud iflg manntallet 1862. Ved folketellingen 1900 bosatt i Fagerborggt. 44, var arbeider og tomtegraver. Alle barna var født i Fagerborg.
- 6 **Franzine Zakariassen** f. 1887
 g. Johan Sigvart Emilsen Venneråsen f. 1883
 [sønn av Emil Nikolai Zakariassen Berger og Annette Gustava Iversdatter Berger]
- 6 **Parelius Normeier Zakariassen** f. 1888
- 6 **Paula Zakariassen** f. 1890
- 6 **Severin Zakeus Zakariassen** f. 1 feb 1894
 g. Klara Otilie Finnerud
- 7 **Elsa Karin Finnerud** f. 1920
- 7 **Finn Severin Finnerud** f. 1922
- 7 **Alf John Finnerud** f. 1926
- 7 **Odd Kjell Finnerud** f. 1931
- 6 **Ferdinand Zakariassen** f. 1898
- 6 **Agnes Zakariassen** f. 1900
- 6 **Ellinor Zakariassen**

Boken om Bærumsmarka

utgitt av Trygve Christensen, som her har utgitt en flott bok.

Boken er absolutt verdt å lese både for de som har et forhold til marka og som burde ha det. Den koster 250 kr, er på 130 sider i stort format.

Den selges i bokhandlene og du får også kjøpt den på Samvirkelaget.
ISBN 82-992916-2-3

Jørgen von Ubisch

ERINDRINGER OG TIDSBILLEDER

Jørgen von Ubisch ble født i 1916 og døde i 1999.

De siste årene han levde skrev han sine erindringer. Han ble født i Berlin. Hans far var professor i zoologi i Münster i Tyskland, hans mor var fabrikkierdatter fra Bergen. Jørgen var i Tyskland til han hadde tatt artium og flyttet for godt til Norge i 1935.

I Norge valgte han en forstlig løpebane. Etter skogbrukspraksis og skogskole tok han eksamen ved Norges Landbrukshøgskole i 1940. Han deltok i felttoget i Norge. Deretter ble han ansatt ved skogbruksavdelingen på Storhove Landbruksskole ved Lillehammer og var der til han fikk stillingen som skogbestyrer ved Løvenskiold-Fossums skoger i Skien. I perioden 1947-1950 var han forstmester for Gjerstad-skogene og fortsatte i to år ved driftsteknisk avdeling ved Det Norske Skogforsøksvesen. Han var så i 12 år, 1952-1964, skogsjef for Løvenskiold Vækerøs skoger i Nordmarka. Etter at familien flyttet til Elverum, var han skogkonsulent i Glommen Skogeierforening i fire år. Han var sensor ved Norges Landbrukshøgskole.

Jørgen von Ubisch var en dyktig og engasjert forstmann. Og en frontfigur når det gjelder skogskjøtsel, skogkultur, bygging av skogsveier og utvikling av ny teknologi i tommertransporten. Han hadde en fremsynthet det er få forunt å besitte og lå ofte langt foran sin samtid. Hele sitt liv deltok han aktivt i den faglige debatten både i skrift og tale og var en uredd talsmann for det han trodde på.

Ovenfor et lite utdrag fra brosjyren om Jørgen von Ubisch's bøker. Som skogsjef hos Løvenskiold, er han ikke ukjent blant mange sørkedøler. Det er to bind, 1. bind om tiden i Norge og bind 2 om tiden i Afrika. Bøkene er utgitt i 1999, og koster 420 kr pr bok, og bestilles hos Mette von Ubisch, 2402 Elverum, tlf 62 41 08 59

Tilbud på Trygve Christensen's bok:

Sørkedalsvassdraget og Sørkedalen

- fra kjerraten i Åsa til sagene ved Lysakerelva
- vannveien fra Tyrifjord til Oslofjord

Hovedpersonene i boka er Peter Christen Asbjørnsen, Peder Anker – og tømmerstokken. To kapitler omhandler Sørkedalen. Det første med undertitlene tømmerfløting, rovdyr og kolera, og skiløperbygda; det andre er kalt dalen, elva, vannet og godset.

Boka er på 144 sider, format 17x 24 cm, stive permer – nærmere to hundre illustrasjoner fra eldre tid og dagen i dag i sort-hvitt og farger, 16 kart.

Tilbudspris kr 150 – og er å få kjøpt i bokhandlene og på Sørkedalen samvirkelag.

ISBN 82-992916-1-5